

Byrådssak /24

Saksframstilling

Vår referanse: 2024/109715-4

Høringsuttalelse NOU 2024: 12 - Håndheving av mindre narkotikaovertridelser

Hva saken gjelder:

Bergen kommune er invitert til å gi høringsuttalelse til NOU 2024: 12 – Håndtering av mindre narkotikaovertridelser. Rådgivende enhet i Bergen kommune har bidratt med innspill til Rushåndhevingsutvalgets arbeid.

Bakgrunn:

Rushåndhevingsutvalget har i rapporten utredet utvalgte strafferettslige spørsmål og rettsprosedyrene rundt regjeringens forebyggings- og behandlingsreform for rusfeltet. Utvalget foreslår en straffutmålingsordning for rusmiddelavhengige ved mindre narkotikaovertridelser. Ordningen er utformet slik at den skal ivareta mål om at personer med rusmiddelavhengighet skal møtes med hjelp i stedet for straff. Samtidig skal en fortsatt ivareta allmennpreventive hensyn og bidra til at særlig unge personer ikke bruker ulovlige rusmidler.

Høringsfrist:

Høringsfristen er 24.09.2024. Justis- og beredskapsdepartementet har innvilget Bergen kommune utsatt frist til 06.10.24 for at det skal være mulig å rekke bystyrebehandling.

Byrådets vurdering og forslag til høringsuttalelse:

Bergen kommune mener det er viktig å sikre en verdig og human rusomsorg som hjelper flere ut av rusmisbruk, samtidig som vi forebygger at unge begynner å bruke illegale rusmidler. Flere må få hjelp, og der spiller kommunen og spesialisthelsetjenesten en viktig rolle. Dagens situasjon er uheldig, ettersom unge som bruker illegale rusmidler ikke fanges opp, og disse dermed ikke kan formidles videre til hjelpeapparatet i kommunen. Høringssvaret fokuserer på hvordan forslagene fra utvalget vil slå ut for kommunen. Bergen kommune vil innledningsvis påpeke at det hadde vært en styrke for utvalgets arbeid at også helsefaglig kompetanse var representert i utvalget.

Regjeringen og Stortinget har sagt nei til gjennomføring av rusreform som skissert av Regjeringen Solberg, herunder også nei til lokale varianter av en rusreform. Det er derfor behov for å klargjøre hvordan oppfølging personer, og særlig av unge som bruker illegale rusmidler skal følges opp fremover fra kommunens side. Bergen kommune er bekymret for at dagens rettstilstand fører til at det er for enkelt for unge å kjøpe og bruke illegale rusmidler, og at det vi som kommune ikke får fanget opp de som kunne ha utbytte av et hjelpetilbud.

Byrådet vurderer det foreliggende utkastet som oppklarende for håndheving av mindre narkotikaovertridelser, med klart språk og med en logisk oppbygging. Det fremstår som fornuftig dersom politiet kan benytte pålegg som virkemiddel (f.eks pålegg om oppmøte på Rådgivende enhet for russaker).

Når det gjelder utvalgets forslag om å endre reglene for ransaking og kroppslig undersøkelse, mener Bergen kommune at spyttprøver bør være det foretrukne tvangsmidlet for å avdekke narkotikabruk, da det er minst inngripende. Bergen kommune presiserer imidlertid at tvangsmidler som pålagte rusprøver ikke skal utføres av kommunen. Utvalget finner at politiets retningslinjer på dette området er strengere enn nødvendig, og bør endres for å være i tråd med gjeldende rett.

Bergen kommune er uenige med utvalgets forslag om å lovfeste at reaksjonen normalt skal være ubetinget påtaleunndlatelse eller straffutmålingsfravall basert på gjerningspersonens diagnose knyttet til avhengighet. Kommunen mener at politi/ påtale ikke skal diagnostisere, og at likhet for loven er et overordnet prinsipp.

For mindreårige bør det gå automatisk melding til foresatte. Det anbefales av utvalget å se på om det bør innføres rutiner som gjør at politiet får melding dersom personer under 18 år ikke møter til samtalen på rådgivende enhet når saken ligger utenfor straffesporet. Bergen kommune ønsker her å stille spørsmål ved om utvalget mener at politiet skal ha melding når saken er henlagt og oppmøtet er frivillig.

Bergen kommune mener at oppmøte på Rådgivende enhet for russaker bør være standard, uavhengig av om en har utviklet rusmiddelavhengighet. Særlig de yngste som er i risiko for å utvikle et bekymringsfullt rusmiddelbruk vil ha nytte av å møte hjelpetjenestene. Rådgivende enhet er en viktig inngangsport for disse. I tillegg er det viktig å prioritere økt innsats opp mot de yngste lovovertrедerne. Videre mener kommunen det er positivt med flere pålagte møter i de Rådgivende enhetene, ettersom dagens praksis er kun ett møte. For noen vil det å få til en endring kunne innebære flere møter og tettere oppfølging for å utvikle modning og refleksjon. For at flere skal tilvises og benytte seg av tilbudene til rådgivende enhet, bør i tillegg enhetenes innhold i større grad omtales og problematiseres i rapporten.

En av Bergen kommunes største utfordringer i dag er hvordan vi skal ivareta personer med samtidig rus- og psykisk helseutfordring (ROP). Denne gruppen står for en stor andel av de mindre narkotikaovertrедelsene. Bergen kommune er generelt bekymret over det lave antallet henvisninger til den rådgivende enheten for russaker. Hovedhensikten med endringene som innføres må medvirke til at flere tilvises og benytter seg av tilbudet ved de rådgivende enhetene.

I den forbindelse er det ønskelig at videre arbeid med utvikling av hvordan samfunnet skal håndtere mindre narkotikaovertrедelser innbefatter:

- Hvilken kompetanse de rådgivende enhetene skal ha
- Hvilke instanser de rådgivende enhetene forutsettes å samarbeide med

Rollen til de rådgivende enhetene må utvikles. I dag er mandatet kun å gi generell informasjon. Gjennom de rådgivende enhetene har kommunen mulighet til å komme i kontakt med personer som i liten grad nås av hjelpetjenestene og som erfaringsmessig har sammensatte helseutfordringer utover rusbruk.

Utvalget behandler også dopinglovbrudd, og foreslår at fengselsstraff tas ut av strafferammen for bruk, erverv og besittelse av dopingmidler til egen bruk, samtidig som politiet fortsatt skal ha tilgang til de viktigste tvangsmidlene for å oppklare slike lovbrudd. Bergen kommune er enig med utvalget i deres forslag da dette fremstår som dagens praksis.

Begrunnelse for framleggelse til bystyret:

Byrådets fullmakter § 6, vedtatt av bystyret 16. desember 2020 i sak 378/20:

Høringsuttalelser i prinsipielle saker som samtidig innebærer politiske avveininger, skal avgis av bystyret. Saken anses å være prinsipiell og innebære politiske avveininger.

Ordføreren har den 5. juli fattet følgende vedtak:

«Utvalg for finans, kultur og næring innstiller til bystyret som avgir høringssvar til «Høring – NOU 2024: 12 – Håndheving av mindre narkotikaovertrедelser» på vegne av Bergen kommune».

Byrådet innstiller til bystyret å fatte følgende vedtak:

Bergen kommune avgir høringsuttalelse til «Høring – NOU 2024: 12 – Håndheving av mindre narkotikaovertrедelser» slik den fremkommer av byrådets forslag.

Dato: 3. september 2024

Christine B. Meyer
Byrådsleder

Charlotte Spurkeland
Byråd for barnevern, sosiale tjenester og mangfold

Dokumentet er godkjent elektronisk.

Vedlegg:

[NOU 2024: 12 – Håndheving av mindre narkotikaovertrедelser](#)

Saknr 339/24
Arkivsak: 2024/109715

Til mottaker

Høringsuttalelse NOU 2024 12 - Håndheving av mindre narkotikaovertrедelser

Bergen bystyre behandlet saken i møtet 02.10.2024 sak 339/24 og fattet følgende vedtak:

Bergen kommune avgir høringsuttalelse til «Høring – NOU 2024: 12 – Håndheving av mindre narkotikaovertrедelser» slik den fremkommer av byrådets forslag.

Bergen bystyres behandling

Følgende representanter tok ordet:

Bjørn-Frode Schjelderup (H), Even Sørland (A), Christine Henriksen Ødegaard (MDG), Ole-Ansger Nepomuk Martini (V), Christian Haugen (FrP), Joel Ystebø (KrF), Tom-Ove Koteng Monsen (PP), Mailiss Solheim-Åkerblom (R), Per Erik Gåskjenn (KrF).

Forslag fremsatt i bystyret:

Ole-Ansger Nepomuk Martini (V) fremsatte på vegne av V følgende alternative forslag i 7 punkt:

1. Innledning

Strafferettslige tiltak bør være proporsjonale og hensiktsmessige, og helsevesenet bør være den primære instansen for håndtering av rusproblemer.

Rusproblematikk er først og fremst en folkehelseutfordring.

2. Definisjon av rusavhengighet og straffeutmåling – helseperspektiv fremfor straff
Bergen kommune er kritisk til enhver tilnærming som legger ansvaret for diagnostisering av rusavhengighet over på politiet, og støtter derfor synet om at rusavhengighet er en medisinsk diagnose som kun kan settes av helsepersonell. Personer med rusproblemer, uavhengig av diagnose og alvorlighetsgrad av slik diagnose, bør møtes med et forebyggende og helsefremmende tilbud.

3. Bruk av tvangsmidler som spyttprøver og ransaking

Bergen kommune stiller seg kritisk til utvalgets forslag om å gi politiet større adgang til bruk av tvangsmidler som ransaking og spyttprøver i mindre alvorlige narkotikasaker. Selv om spyttprøver er et mindre inngripende tiltak enn blod- eller urinprøver, mener Bergen kommune at terskelen for bruk av slike midler bør være høy. Det fremgår av samtlige aktørinnspill at politiet ikke bør gis hjemmel til å gjennomføre kroppslig undersøkelse av personer som mistenkes for mindre alvorlige narkotikalovbrudd.

Bergen kommune støtter Riksadvokatens vurdering om at ransaking ofte er uforholdsmessig i mindre narkotikalovbrudd, og at slike tvangsmidler i liten grad bidrar til å avdekke alvorlig kriminalitet. Bergen kommune mener at bruk av slike inngripende tiltak ikke står i forhold til det samfunnsmessige utbyttet de gir, og at de svekker tilliten mellom politiet og sårbare

grupper. Tvangsmidler som ransaking og spyttprøver skaper unødvendig frykt og mistillit, særlig blant unge, og fører til en unødvendig kriminalisering av personer som trenger hjelp, ikke straff.

4. Oppfølging av unge lovbyggere

Bergen kommune er enig i at ungdom som pågripes for bruk av narkotika bør få et tilbud om oppfølging, men mener samtidig at denne oppfølgingen bør skje gjennom rådgivning og helsehjelp, ikke gjennom strafferettslige tiltak.

Bergen kommune støtter en utvidelse av rådgivende enheter, hvor fokuset er på forebygging og hjelp. Kommunen er positiv til at det legges opp til flere obligatoriske møter for å sikre tett oppfølging. Dette må imidlertid skje uten at politiet får en unødvendig stor rolle i oppfølgingen.

5. Sivilrettslig hjemmel for unge under 18 år

Bergen kommune støtter en sivilrettslig hjemmel hvor politiet kan gi pålegg om rådgivning for unge under 18 år, basert på mistanke om rusbruk. En slik tilnærming vil bidra til at flere unge får tilgang til forebyggende tiltak uten å måtte gå gjennom straffesystemet. Bergen kommune er imidlertid skeptisk til at slik hjemmel gis i straffeprosessloven og mener det heller bør utvikles virkemidler utenfor det strafferettslige rammeverket.

6. Sammensetning av utvalget

Bergen kommune registrerer at utvalget utelukkende har bestått av jurister. Kommunen mener at Rushåndhevingsutvalgets sammensetning burde inkludert brukere og representanter med helsefaglig bakgrunn. Dette ville gitt utvalget en bredere og mer balansert tilnærming til problematikken rundt rusbruk og straff.

Det er viktig at utformingen av fremtidens ruspolitikk baseres på et samarbeid mellom helsepersonell, det sivile samfunnet, og brukere, slik at de menneskelige og sosiale aspektene får større plass enn det som er tilfelle i dagens lovverk.

7. Oppsummering

- a. Bergen kommune står fast ved at rusbrukere skal møtes med forebygging og helsehjelp, ikke straff.
- b. Bergen kommune er skeptisk til en tilnærming der politiet får utvidet adgang til å bruke tvangsmidler.

Bjørn-Frode Schjelderup (H) fremsatte på vegne av H, FrP og Sp følgende tilleggssforslag:

Side 2, 2. avsnitt, endres til:

Bergen kommune mener at politi og påtale ikke skal diagnostisere, og at likhet for loven er et overordnet prinsipp. Kommunen stiller seg derfor kritiske til utvalgets mandat om å utrede spørsmål om den rettslige avgrensingen av begrepet rusmiddelavhengig, med hensikt om å lovfeste at reaksjonen til gjerningsperson vil være basert på avhengighet.

Even Sørland (A) fremsatte på vegne av A følgende alternative forslag:

Bergen kommune støtter utvalgets forslag til rettslig avgrensning av begrepet rusmiddelavhengighet. Forslaget til ny straffelov § 232 a, tredje ledd tydeliggjør både at dette er en objektiv vurdering og at det må foreligge noe mer enn sannsynlighetsovervekt for at personen er rusmiddelavhengig. Bergen kommune mener at retningslinjene i loven gir et godt utgangspunkt for utviklingen av det strafferettslige begrepet rusmiddelavhengighet som rettslig standard, og at de nærmere detaljer må overlates til rettspraksis.

Merknader fremsatt i bystyret:

Even Sørland (A) fremsatte på vegne av A og MDG følgende merknader:

Merknad 1

Bystyret stiller seg kritisk til byrådets måte å fremstille problematikken på. Utvalget mener at rusmiddelavhengighet som fenomen er mer komplekst enn det som kommer frem i byrådets argumentasjon, og at deres fremstilling kan bidra til å forenkle eller skape misforståelser. Forslaget til ny straffelov §232 a, tredje ledd tydeliggjør at dette er en objektiv vurdering, og at det må foreligge noe mer enn sannsynlighetsovervekt for at personen er rusmiddelavhengig.

Merknad 2

Utvalget mener det bør stilles kritiske spørsmål ved byrådets måte å fremstille problematikken på. Utvalget mener at rusmiddelavhengighet som fenomen er mer komplekst enn det som kommer frem i byrådets argumentasjon, og at deres fremstilling kan bidra til å forenkle eller skape misforståelser. Forslaget til ny straffelov §232 a, tredje ledd tydeliggjør at dette er en objektiv vurdering, og at det må foreligge noe mer enn sannsynlighetsovervekt for at personen er rusmiddelavhengig.

Christine Henriksen Ødegaard (MDG) fremsatte på vegne av MDG følgende merknad:

Bystyret understreker viktigheten av å få gjennomført rusreformen og sikre at sårbare mennesker med rusavhengighet får hjelp og ikke straff

Votering:

Alternativt forslag punkt 1-7 fra V, fremsatt av Ole-Ansger Nepomuk Martini (V) fikk 17 stemmer (SV, MDG, V, R) og var dermed falt.

Alternativt forslag fra A, fremsatt av Even Sørland (A) fikk 27 stemmer (A, SV, MDG, R) og var dermed falt.

Innstillingen ble vedtatt med 50 stemmer (H, A, FrP, BL, INP, KrF, Sp, PP).

Tilleggsforslag fra H, fremsatt av Bjørn-Frode Schjelderup (H) fikk 32 stemmer (H, FrP, V, KrF, Sp) og var dermed falt.

Merknad 1 og 2 fra A og MDG, fremsatt av Even Sørland (A) fikk 27 stemmer (A, SV, MDG, R) og var dermed falt.

Merknad fra MDG, fremsatt av Christine Henriksen Ødegaard (MDG) fikk 33 stemmer (A, SV, MDG, V, INP, R) og var dermed falt.

Utvalg for finans, kultur og næring behandlet saken i møtet 18.09.2024 sak 138/24 og avga følgende innstilling:

Utvalgets innstilling og bystyrets vedtak er likelydende.

Utvalg for helse og sosial hadde saken til orientering i møtet 18.09.2024 sak 111/24:

Utvalg for helse og sosial tok saken til orientering.

Utvalg for finans, kultur og næring innstiller til bystyret.

Byrådet behandlet saken i møtet 05.09.2024 sak 271/24**Byrådet innstiller til bystyret å fatte følgende vedtak:**

Byrådets og utvalgets innstilling er likelydende.

Bystyrets kontor, 04.10.2024

Anne Marit Myrstad Eriksen